

AL-HIKMAH

Jilid	10	ISSN 1985-6822	2018
No.	2		1440

- KONSEP MORAL DALAM PERSPEKTIF ISLAM DAN BARAT...3-16
Nurul Hudani Md. Nawwi & Baharudin Othman
- BENTUK KOMUNIKASI PENGAJARAN DALAM PENGAJIAN TAKMIR DI INSTITUSI MASJID: SATU TINJAUAN LITERATUR...17-34
Abd Hadi Borham, Mohamad Marzuqi Abdul Rahim, Wahyu Hidayat Abdullah, Abdul Ghafar Hj. Don & Nurfatin Afiqah Halidi
- SUMBANGAN ORANG ARAB TERHADAP PERKEMBANGAN PENDIDIKAN MADRASAH ATAU SEKOLAH ARAB DI MALAYSIA ...35-53
Latifah Abdul Latiff, Siti Nor Azhani Mohd Tohar, Farah Laili Muda @ Ismail & Anita Ismail
- ELEMEN SIYASI DALAM HURAIAN HADIS GERAKAN DAKWAH: PENDEKATAN SAYYID MUHAMAD NUH (1946-2007) ...54-69
Muhammad Arif Yahya
- PENGURUSAN DAKWAH ORANG ASLI OLEH MAJLIS AGAMA ISLAM DAN ADAT ISTIADAT ORANG MELAYU KELANTAN (MAIK) ... 70-85
Yasmon Mohamed, Razaleigh Muhamat@Kawangit & Abdul Ghafar Hj. Don
- KAUNSELING *ONLINE* DALAM DUNIA TERHUBUNG ...86-94
Zainab Ismail
- PENYEBARAN PEMIKIRAN BERKAITAN AKIDAH DALAM LAMAN SESAWANG SISTERS IN ISLAM (SIS) ...95-109
Fatin Nabillah Md Bahrudin, Hasanah Abd Khafidz & Zulkefli Aini
- GUIDED FAITH AND LEADERSHIP DEVELOPMENT IN RISALE-I NUR ...110-118
Mohamed Mohamed Tolba Said, Krishnan Umachandran & Adnan Abd Rashid
- THE APPROACH OF *TAFAKKUR* IN *SIRAH* EDUCATION ... 119-130
Tengku Nor Husna Tengku Jamil, Hasanah Khafidz & Khazri Osman

Al-Hikmah 10 (2) 2018: 70-85

Pengurusan Dakwah Orang Asli Oleh Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK)

The Management of Dakwah Orang Asli by Majlis Agama Islam dan Adat
Istiadat Melayu Kelantan

YASMON MOHAMED
RAZALEIGH MUHAMAT@KAWANGIT
ABDUL GHAFAR HJ. DON

ABSTRAK

Kajian ini adalah bertujuan untuk melihat pengurusan dakwah Orang Asli oleh MAIK merangkumi aktiviti atau program dakwah yang dilaksanakan kepada masyarakat Orang Asli di Kelantan. Kajian ini adalah penting untuk mengkaji sejauhmana usaha dan penglibatan MAIK dari awal penglibatannya dengan masyarakat Orang Asli dan pencapaiannya sehingga kini. Bagi mencapai tujuan tersebut, penulis telah menggunakan dua kaedah utama pengumpulan data iaitu kajian lapangan dan kajian dokumen. Dalam kajian lapangan, penulis menggunakan metode temubual dan pemerhatian daripada pengalaman bersama mereka sebelum ini. Manakala, kajian dokumen dibuat berdasarkan dokumen yang disediakan oleh pihak MAIK seperti laporan tahunan, minit mesyuarat, kertas kerja, dan lain-lain untuk lebih memantapkan lagi dapatan kajian ini. Hasil kajian mendapati, pihak MAIK telah banyak melaksanakan aktiviti atau program terhadap golongan sasaran. Secara keseluruhannya, usaha dan inisiatif MAIK telah membuahkan hasil seperti pelantikan Guru Agama Orang Asli, pelaksanaan Solat Jumaat, pelantikan imam mukim dari kalangan Orang Asli, serta penambahan pos-pos baru untuk sebaran agama Islam. Namun, tidak dinafikan, sambutan dan penghayatan mereka kepada ajaran Islam masih lagi memerlukan usaha yang lebih gigih.

Kata kunci: Pengurusan, dakwah, Orang Asli, MAIK

ABSTRACT

This study aims to know Orang Asli dakwah management by MAIK comprising activities and dakwah programmes towards Orang Asli in Kelantan. The study

vital in order to examine how far the efforts and commitment of MAIK in doing dakwah among Orang Asli since its early inception until current achievements. To achieve the objective of the study, two major methods of data collection, namely field and document studies have been used. As for the field study, interview and observation method were employed in gaining data. Meanwhile, document study were involved various documents supplied by MAIK such as annual report, minutes of meetings, paper works, etc. to further consolidate the findings of the study. The findings revealed that MAIK has carried out many activities or programs towards the target groups. Genarally, MAIK's efforts and initiatives have produced results such as the appointment of Orang Asli Religious Teachers, the implementation of Friday prayers, the appointment of mukim's imam among the Orang Asli, and the addition of new posts for the propagation of Islam. However, undeniably, their response and appreciation to the teachings of Islam still requires more effort.

Keywords: Management, da'wah, Orang Asli, MAIK

PENGENALAN

Masyarakat Orang Asli merupakan salah satu entiti warga Malaysia yang unik. Mereka biasanya membina penempatan jauh di pedalaman dan mempunyai bahasa yang tersendiri dan boleh ditemui di seluruh pelusuk negara di Semenanjung Malaysia, kecuali Perlis dan Pulau Pinang. Golongan ini mempunyai adat resam dan sistem kepercayaan sendiri yang dinamakan *animism* yang mengaitkan peranan dewa-dewa, keramat, roh dan sebagainya yang dipengaruhi oleh keadaan fizikal alam sekeliling. Kepercayaan dan pegangan ini diwarisi turun-temurun dari generasi ke generasi. Di Kelantan, penempatan masyarakat Orang Asli kebanyakannya berada di Jajahan Gua Musang, Jeli dan segelintir di Kuala Krai.

Gerakan dakwah agama lain termasuk Islam telah lama mula tersebar di kalangan masyarakat ini. Namun masih banyak lagi yang mengamalkan unsur-unsur animisme dan proses sinkretisme dengan agama – agama lain. Bagi masyarakat Orang Asli di Kelantan, dakwah yang serius dilaksanakan melalui Majlis Agama Islam telah bermula sejak tahun 1983.

Jadual 1: Bilangan Penduduk Orang Asli Kelantan Mengikut Agama 2018

Bil.	Agama	Bilangan (Org)
	Animisme	1,201
	Islam	4,789
	Kristian	424
	Buddha	12
	Bahai	61
	Hindu	15
	Tiada Agama	2,358
	Agama Suku Adat	4,353
	Lain-lain	244
	Jumlah Keseluruhan	13,457

Sumber : Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA)
Kemaskini pada 31 Mac 2018

LATAR BELAKANG MAJLIS AGAMA ISLAM DAN ADAT ISTIADAT MELAYU KELANTAN (MAIK)

Penubuhan Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK) pada 17 Safar 1334 bersamaan 24 Disember 1915 sangat berkait rapat dengan latar belakang sejarah perkembangan pengajian Islam dan juga peralihan kuasa politik yang berlaku di Kelantan pada awal abad ke-20. Perkembangan-perkembangan yang banyak terjadi dalam bidang pentadbiran dan keagamaan, telah mencetuskan idea beberapa orang cerdik pandai Kelantan untuk menubuhkan satu institusi khusus bagi menjaga dan mentadbir urusan keagamaan di peringkat negeri.

Menurut kajian Abdul Razak Mahmud (2010), beberapa orang cerdik pandai tersebut ialah tiga ilmuwan Islam iaitu; Hj. Awang Muhd. Yusuf Bin Ahmad - yang lebih masyhur dengan panggilan Tok Kenali, Dato' Perdana Menteri Paduka Raja Hj. Nik Mahmud bin Hj. Ismail Qadhi, dan Dato' Laksamana Hj. Muhammad bin Khatib Hj. Muhammad Said. Cadangan ini mendapat ampuni perkenan KDYMM Sultan Muhammad IV, dan pada 24 Disember tahun yang sama, Majlis Ugama Islam dan Istiadat Melayu Kelantan (nama rasmi pada waktu ditubuhkan) dimasyhurkan penubuhannya oleh Baginda.

Di antara matlamat awal penubuhan MAIK ialah untuk mengendalikan pentadbiran agama, mewujudkan persekolahan dan

pendidikan agama Islam, mengendalikan kegiatan dakwah Islamiah dan menguatkuasakan kawalan ke atas segala kegiatan maksiat dan penyelewengan dalam Islam. Ia juga bertujuan merancang dan melaksanakan pembangunan kumpulan harta baitulmal dan zakat orang-orang Islam.

Dalam catatan Munsyi Abdullah pada awal 1800, Kota Bharu sebagaimana bandar-bandar lain di Tanah Melayu adalah tidak dapat tidak turut tercemar dengan aktiviti mungkar. Dengan tertubuhnya MAIK pada tahun 1915, seiring dengan pertumbuhan pondok-pondok dan kebangkitan para ulama pada ketika itu wujud kesedaran kepada masyarakat untuk kembali kepada syariat Islam. Namun, kesedaran ini diruntuhkan kembali oleh penjajah British. Penularan budaya asing seperti kewujudan pusat-pusat hiburan membuka ruang kepada aktiviti mungkar sehinggakan Kota Bharu dikenali sebagai *Paris of Malaya* pada lewat tahun 1950-an dan 1960-an (Mohd Fadli Ghani, 2011). Di sinilah pentingnya peranan MAIK membanteras perkara syirik dan munkar demi menegakkan syariat Islam.

MAIK telah menggariskan beberapa objektifnya seperti berikut:

- i. Dakwah Islamiah yang berkesan.
- ii. Membentuk dan mewujudkan sebuah masyarakat Islam yang dinamis dan progresif yang sentiasa mencari keredhaan Allah.
- iii. Memupuk keimanan dan mengukuhkan ukhwh Islamiah di kalangan orang-orang Islam di negeri Kelantan khususnya dan di Malaysia amnya bagi mencapai perpaduan ummah.
- iv. Memperbanyakkan usaha-usaha kebajikan dan mencegah kemungkaran di dalam masyarakat Islam di Kelantan.
- v. Melaksanakan usaha-usaha menambahkan harta dan sumber melalui pelaburan dan usaha-usaha halal yang lain bagi kemajuan dan kesejahteraan sosial dan ekonomi masyarakat Islam di Kelantan.

Bagi mencapai objektif tersebut di atas, MAIK telah mengatur pelbagai strategi bagi merealisasikan tugas dan peranannya. Antaranya ialah memperkemas dan memperluaskan bidang usaha dan kegiatan dakwah dan tarbiah (pendidikan) agama demi mempertingkatkan kefahaman Islam dalam kalangan masyarakat serta menggalak dan mempergiatkan penglibatan masyarakat dalam aktiviti-aktiviti bercorak keagamaan dan amal kebajikan.

UNIT DAKWAH MAIK

Struktur Organisasi MAIK terbahagi kepada tiga bahagian, iaitu; Bahagian Khidmat Pengurusan, Bahagian Baitulmal, dan Bahagian Hal Ehwal Agama dan Masjid. Setiap bahagian menjalankan fungsinya melalui unit-unit yang diwujudkan selari dengan objektif dan strategi yang telah digariskan. Hal ehwal keagamaan seperti pengurusan masjid, pelantikan imam dan bilal, pengimarah masjid, pewujudan mukim, pengurusan Saudara Baru, pengeluaran tauliah, dan program-program dakwah adalah di bawah tanggungjawab Bahagian Hal Ehwal Agama.

Menurut Abdul Razak Mahmud (2010), aktiviti dakwah telah lama wujud di negeri Kelantan. Dakwah dilaksanakan melalui siri-siri ceramah dan kelas pengajian secara halaqah, selain melalui majlis-majlis rasmi di peringkat negeri seperti sambutan Maulidur Rasul, Hijratul Rasul, dan sebagainya. Pada ketika itu, Guru-guru pelawat mukim dilantik bagi menjalankan fungsi dan peranan dakwah MAIK di peringkat awal. Mulai 1960-an, Rancangan Siaran Agama Islam dan Siri Penerbitan Percuma disebarkan. Kuliah Keliling di masjid-masjid bandar (1971), pelantikan Guru-guru Agama MAIK (1982), serta gerakan dakwah kepada orang Asli diperkenalkan bagi mempergiatkan lagi aktiviti dakwah. Pada permulaannya, peranan dakwah ini dilaksanakan oleh Pejabat Siaran Ugama, namun setelah kajian ke atas struktur pentadbiran MAIK oleh Unit Pemodenan Tadbiran dan Perancangan Pengurusan Malaysia (MAMPU) pada awal 1982 dibuat, beberapa rombongan dibuat kecil dibuat. Antaranya ialah wujudnya Unit Dakwah pada tahun 1987 yang memfokuskan kerja-kerja dakwah secara lisan, manakala dakwah secara bertulis diberikan kepada Unit Penerbitan (Penyata Majlis 1987 dan temubual Ustaz Mohamad bin Mahmud, 2018).

Pada hari ini, aktiviti dakwah dibahagikan kepada dua bahagian, iaitu aktiviti dakwah kepada masyarakat Islam dan aktiviti dakwah kepada masyarakat bukan Islam. Aktiviti dakwah kepada masyarakat Islam diadakan untuk masyarakat Islam setempat dan lebih tertumpu kepada program pengajaran agama di masjid-masjid mukim dan program kuliah keliling di masjid bandar atau jajahan. Kesemua program ini melibatkan proses pengajaran dan pembelajaran mengenai ilmu asas dalam pengajian Islam seperti akidah, fiqh, tafsir, tasawuf dan sebagainya. Aktiviti-aktiviti dakwah ini dilaksanakan bersama guru-guru agama MAIK, guru-guru halaqat JAHEAIK, guru-guru Takmir JAKIM, dan pendakwah-pendakwah bebas yang bertauliah (Siti Farahida Fauzi, 2018).

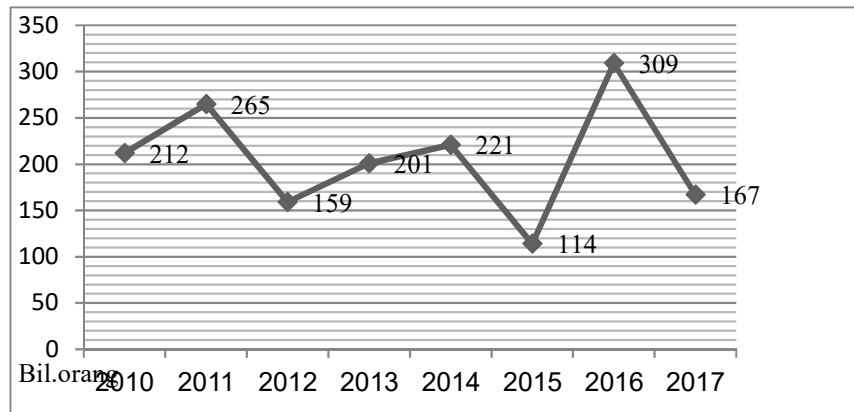
Dalam program aktiviti dakwah kepada masyarakat bukan Islam pula, kegiatannya lebih tertumpu kepada Saudara Baru masyarakat orang Asli dan juga kaum lain. Tujuannya adalah untuk menyampaikan ajaran Islam dengan lebih berkesan kepada golongan tersebut, di samping memastikan masyarakat orang Asli dan kaum lain tidak ketinggalan dalam mempelajari dan memahami ilmu-ilmu agama dengan lebih jelas (Siti Farahida FauziFauzi, 2018).

PENDEKATAN DAKWAH KEPADA MASYARAKAT ORANG ASLI

Bermula tahun 1983, MAIK telah mengorak langkah secara lebih meluas di bidang dakwah apabila satu jawatankuasa khas ditubuhkan untuk merancang dan melaksanakan gerakan dakwah kepada masyarakat Orang Asli negeri Kelantan. Pada tahun 1984, MAIK telah melantik tujuh orang Pegawai Rohaniah dari kalangan kakitangan Jabatan Hal Ehwal Orang Asli dan seorang Guru Fardhu Ain bagi membantu gerakan dakwah ini. Mereka dipilih dari kalangan pemukim-pemukim tetap dan juga yang sanggup berada lama di kawasan yang terlibat bagi memudahkan interaksi pendakwah dan Orang Asli (Abdul Razak Mahmud, 2010). Mengikut laporan, sehingga tahun 1992, seramai lebih kurang 400 Orang Asli dari beberapa perkampungan Orang Asli telah memeluk agama Islam (Othman Ibrahim, 1994).

Bermula dari peristiwa tersebut, gerakan dakwah yang dipelopori MAIK melebar sayapnya ke kawasan yang lebih jauh di pedalaman Jajahan Gua Musang. Usaha tersebut dilaksanakan dengan kerjasama Jabatan Hal Ehwal Orang Asli Kelantan dan Terengganu, Jabatan Hal Ehwal Agama Islam negeri Kelantan (JAHEAIK), Pejabat Tanah dan Jajahan, JAKIM, ABIM dan lain-lain (Othman Ibrahim, 1994). Keberkesanan aktiviti ini dapat dilihat melalui jumlah pengislaman yang berjaya dilakukan dalam kalangan masyarakat orang Asli sehingga ke hari ini.

Sehingga kini, terdapat dua perkampungan Orang Asli yang telah mula melaksanakan Solat Jumaat, iaitu Pos Balar dan Pos Brooke. Pelantikan Guru Agama Orang Asli (GAOA) juga merupakan antara indikator kejayaan dakwah kepada masyarakat Orang Asli. Bahkan, ada di kalangan mereka yang telah dilantik sebagai imam mukim. Terkini, pihak MAIK juga telah dapat meneroka kawasan yang paling jauh di pedalaman seperti Pos Gob (Ahmad Nordin, 2018).

Rajah 1: Graf Kemasukan Islam Penduduk Orang Asli di Kelantan Mulai 2010 hingga 2017. *Sumber: Unit Dakwah, MAIK*

Melihatkan kepada jumlah pengislaman yang sentiasa aktif, kursus-kursus pengukuhan dan pementapan akidah dan fardhu ain kepada saudara baru Orang Asli ini sentiasa dilaksanakan. Kursus Mingguan Saudara Baru menjadi antara komitmen utama MAIK bagi memastikan golongan ini mendapat ajaran Islam secukupnya. Pada permulaannya, MAIK memperuntukkan RM30,000 bagi tujuan program dakwah Orang Asli (Abdul Razak Mahmud, 2010) dan kini, MAIK membelanjakan hampir RM2 juta setiap tahun bagi tujuan kelas-kelas ini diadakan sama ada kepada Saudara Baru Orang Asli dan Bukan Orang Asli (Laporan Mesyuarat Jawatankuasa Dakwah MAIK, Bil.1/2018).

STRATEGI DAKWAH MAIK

Pendekatan dakwah kepada masyarakat Orang Asli memerlukan teknik dan strategi yang betul. Para pendakwah perlu bijak untuk mendekati golongan ini kerana adat, budaya, kepercayaan, bahasa dan gaya hidup mereka jauh berbeza. Tambahan pula, mereka menetap di kawasan pedalaman dengan segala kemudahan yang agak terhad. Pendedahan kepada sesuatu yang baharu memerlukan masa untuk diterima, apatah lagi untuk menerima kepercayaan baharu dan mengubah gaya hidup.

Sehubungan itu, pihak MAIK sentiasa mengatur pelbagai strategi dan program bagi menjayakan gerak kerja dakwah ini. Pendekatan

program-program ini lebih menjurus kepada pengisian dan pemantapan akidah serta kebajikan sosial golongan Saudara Baru. Pelaksanaan program juga adalah dengan melibatkan pelbagai agensi kerajaan yang berkaitan dan badan-badan bukan kerajaan (NGO) yang berkecimpung dalam gerakan dakwah, terutamanya dakwah kepada Orang Asli seluruh negeri Kelantan.

Menurut Dr. Ghafar Don (2014), tahap kefahaman dan penghayatan Islam Orang Asli masih lemah menyebabkan majoriti Orang Asli Muslim gagal melaksanakan tuntutan agama dari sudut akidah, ibadah, dan akhlak. Mereka masih terpengaruh dengan aspek *animism* dan *supernatural* yang merupakan kepercayaan turun-temurun nenek moyang mereka. Namun begitu, penghayatan mereka dari segi akhlak seperti amanah, menepati waktu, bersilatur Rahim, melayan tetamu dengan baik, dan sebagainya agak baik. Ini bermakna, ruang dakwah Islamiyah kepada mereka mempunyai potensi yang besar.

Aktiviti-aktiviti dakwah MAIK dapat disimpulkan melalui lima (5) teras strategi berikut;

- i. Pemantapan Ilmu Muallaf
- ii. Pemantapan Daie
- iii. Jaminan Kebajikan Muallaf
- iv. Program Turun Padang
- v. Program-program Umum Dakwah

Strategi 1: PEMANTAPAN ILMU SAUDARA BARU

Strategi ini merangkumi kelas Pengajian al-Quran dan Kelas Mingguan Fardhu Ain Saudara Baru Orang Asli. Kelas Mingguan kaum lelaki diadakan pada setiap hari Jumaat, manakala bagi kaum wanita ialah pada hari Sabtu sekali sebulan. Pada tahun 2017, kursus ini telah diadakan di Masjid Al-Hidayah Pos Hendrop, Masjid Saiyyidina Abu Bakar Pos Tuel dan Surau RPS Kuala Betis pada setiap hari Jumaat. Seramai 218 orang peserta lelaki di Pos Hendrop, 159 orang di Pos Tuel dan 119 orang di RPS Kuala Betis. Kursus yang diadakan adalah dengan kerjasama Guru Agama Orang Asli (lantikan MAIK), Penggerak Masyarakat Orang Asli (PMOA) yang dilantik Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), dan juga Muallim yang dilantik oleh Jabatan Hal Ehwal Agama Islam negeri Kelantan (JAHEAIK). Pihak MAIK menyediakan Elaun Hadir Kelas sebagai saguhati kepada peserta, iaitu: RM30 (dewasa), RM10 (remaja), dan RM5 (kanak-kanak).

Selain itu, MAIK juga mendapat kerjasama daripada pihak ABIM melalui unit Islamic Outreach ABIM Kelantan yang membawa keluar mereka yang berminat untuk mempelajari lebih lanjut mengenai Islam dan akan mengikuti kursus asas secara formal di Pusat Latihan dan Dakwah Orang Asli (PULDOA) yang bertujuan untuk memberi pendidikan tentang Islam kepada Orang Asli khususnya. MAIK juga telah melantik Guru Agama Orang Asli (GAOA) dari kalangan mereka sendiri bagi melancarkan gerak kerja dakwah. GAOA biasanya dipilih berdasarkan penerimaan, pemahaman serta pengamalan agama Islam dalam kehidupan seharian mereka. Mereka menetap di perkampungan asal yang membolehkan dakwah terus berjalan di kawasan berkenaan dan lebih berperanan sebagai pemudah cara kepada pihak MAIK. (Ahmad Nordin, 2018).

Strategi 2: PEMANTAPAN DAIE

Antara strategi yang seterusnya ialah, dengan memantapkan persiapan daie iaitu merujuk kepada pembimbing Orang Asli Muslim khususnya Guru Agama Orang Asli (GAOA). Beberapa program dilaksanakan secara berkala bagi GAOA seperti Perjumpaan Bulanan dan Kursus Guru Agama Orang Asli. Perjumpaan Bulanan biasanya diadakan bagi menguji tahap pemahaman mereka terhadap Islam, bengkel al-Quran serta latihan amali dalam berdakwah selain membincangkan perkara-perkara berbangkit berkaitan tugas dan peranan mereka. Sebagai pengisian tambahan kepada GAOA, pengisian dalam bentuk kursus 3 hari 2 malam juga diadakan dengan memberi pendedahan berkenaan kepimpinan, semangat berpasukan, kepentingan dakwah, dan motivasi.

Pihak MAIK juga telah bekerjasama dengan Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) untuk menerbitkan Modul Pengajian Fardhu Ain khusus untuk Orang Asli dan Bengkel Kesahan Modul telah diadakan pada 11 dan 12 September 2017 kepada GAOA dan PMOA sebagai percubaan. Ia akan disusuli dengan Bengkel *Training of Trainers* (ToT) bagi membantu GAOA dan PMOA melaksanakan modul yang telah dibangunkan.

Selain itu, Lawatan Sambil Belajar kepada GAOA turut dibuat oleh pihak MAIK bagi memberi peluang kepada GAOA menimba pengalaman dan ilmu pengetahuan dari luar serta mengeratkan hubungan silaturahim sesama mereka. Bahkan, pihak MAIK pernah menaja GAOA menunaikan umrah sebagai memberi pendedahan dan pengenalan kepada Rukun Islam yang kelima (Ahmad Nordin, 2018).

Strategi 3: JAMINAN KEBAJIKAN

Isu kebajikan merupakan isu yang sangat penting, dan ia merupakan faktor yang penting dalam strategi dakwah. Pihak MAIK telah memperkenalkan pelbagai bentuk bantuan kepada Saudara Baru Orang Asli sebagaimana berikut;

1) Bantuan Keraian Memeluk Islam

Bantuan keraian memeluk Islam kepada Saudara Baru disediakan oleh MAIK sebanyak RM600 seorang. Berdasarkan rekod pihak MAIK, terdapat seramai 169 orang Asli telah memeluk Islam mulai bulan Januari hingga Disember 2017. Bancian pengislaman bagi penduduk Orang Asli mengikut Pos dan menurut pecahan kawasan adalah sebagaimana berikut:

Jadual 2: Statistik Pendaftaran Memeluk Islam Penduduk Orang Asli 2017

Bil	Kawasan/ Pos	Bil. Kampung Orang Asli (KOA)	Bil. Penduduk	Jumlah Pendaftaran Islam
1.	Pos Brooke	18	2,320	48
2.	Pos Hendrop	13	1,767	18
3.	Pos Hau	9	1,108	6
4.	RPS Balar	8	846	4
5.	Pos Belatim	5	397	1
6.	Pos Bihai	9	1,030	1
7.	Pos Simpor	7	688	13
8.	Pos Tohoi	2	692	5
9.	RPS Pasik	7	1,060	4
10.	Pos Blau	6	547	2
11.	Pos Gob	5	684	7
12.	RPS Kuala Betis	21	2,479	40
13.	Pos Pulat	1	313	1
14.	Pos Kuala Lah	1	340	8
15.	Pos Kuala Wok	1	344	6
16.	Pos Lebir	4	738	-
17.	KOA Sg. Tako	1	27	-
18.	RPS Sg. Rual	4	628	-
19.	Lain-lain Negeri	-	-	5
Jumlah		122	16,008	169 orang

Sumber: Unit Dakwah, MAIK

- 2) Bantuan Fakir Miskin
Masyarakat Muslim Orang Asli yang susah dan tergolong dalam asnaf fakir miskin turut menerima bantuan bulanan sebanyak RM400. Kebanyakannya terdiri dari kalangan warga emas. Seramai 148 orang Orang Asli Muslim menerima bantuan fakir miskin tersebut bagi tahun 2017. Jumlah bantuan yang telah dikeluarkan bagi bulan Januari hingga Disember adalah sebanyak RM592,000.00.
- 3) Bantuan Kecemasan Saudara Baru Orang Asli
Bantuan kecemasan ini meliputi sumbangan kewangan kerana sakit kritikal atau sedang dirawat di hospital, sama ada diri sendiri atau anak isteri mereka. Bantuan ini diberi sebanyak RM150 hingga RM500 mengikut keadaan pesakit atau laporan dari pihak Hospital.
- 4) Bantuan Perkahwinan kepada Saudara Baru
Bantuan perkahwinan kepada Saudara Baru Orang Asli disediakan sebanyak RM200 untuk satu pasangan. Seramai 43 pasangan Orang Asli yang mendapat bantuan perkahwinan sepanjang tahun 2017. Dalam masa yang sama, pihak MAIK bekerjasama dengan pihak JAHEAIK dalam urusan perkahwinan mereka ini.
- 5) Bantuan Kain Kafan dan Urusan Kematian Saudara Baru Orang Asli
Bantuan kain kafan dan urusan kematian juga disediakan oleh pihak MAIK bagi memudahkan urusan Orang Asli Islam. Bantuan urusan jenazah sebanyak RM200 merangkumi upah mandi mayat, gali kubur dan lain-lain yang berkaitan. Satu (1) set kain kafan juga disediakan oleh pihak MAIK.
- 6) Sumbangan Barang Kebajikan Kelas Fardhu Ain kepada Guru Agama Orang Asli (GAOA), MAIK
Sumbangan ini bertujuan untuk aktiviti imarah masjid/ surau di pos/ kawasan masing-masing. Sebanyak RM250 sebulan bagi setiap GAOA diperuntukkan untuk menyediakan barang kebajikan tersebut. Aktiviti imarah ini diadakan secara bersama GAOA MAIK, PMOA JAKIM, dan Muallim JAHEAIK.

Program-program bantuan kebajikan ini dibuat khusus kepada penduduk Orang Asli kerana kehidupan mereka yang susah, tidak mempunyai pendapatan tetap, serta kos pengangkutan yang agak tinggi (Ahmad Nordin, 2018).

Strategi 4: PROGRAM TURUN PADANG

Selain strategi di atas, strategi seterusnya merupakan antara kaedah dakwah yang terpenting, iaitu program ‘turun padang’. Sebagai pendakwah yang berwibawa dan bertanggungjawab, aktiviti ‘turun padang’ adalah perlu agar pendakwah dapat mengenali, menghayati, dan menyelami mad’u mereka.

Oleh itu, pihak MAIK telah merangka pelbagai aktiviti ‘turun padang’ seperti Program Ziarah Dakwah ke Perkampungan Orang Asli, Program Mahabbah dan Keluarga Angkat Masyarakat Berjiran, Program Operasi Dakwah Bersepadu kepada Masyarakat Orang Asli, Program Ramah Mesra YMM Pemangku Raja Kelantan merangkap Yang Dipertua MAIK bersama Masyarakat Orang Asli, dan sebagainya. Antara tujuan program berbentuk ‘turun padang’ ini ialah untuk memberi bimbingan dan motivasi agama kepada muallaf Orang Asli serta menyampaikan bantuan yang dihaskan di bawah asnaf zakat, termasuk agihan bantuan bulanan zakat. Program ini dilaksanakan dengan kerjasama Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA), Penggerak Masyarakat Orang Asli (JAKIM), Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Kelantan (JAHEAIK), NGO dan agensi-agensi lain termasuklah Institusi Pengajian Tinggi (IPT).

Strategi 5: PROGRAM UMUM DAKWAH

Strategi seterusnya merujuk kepada Program Umum Dakwah. Aktiviti yang dimaksudkan ialah seperti; Program Khatan Perdana Orang Asli, Program Ibadat Korban di Perkampungan Orang Asli, Program Nikah Perdana Muallaf Orang Asli, Program Ihya’ Ramadhan di Perkampungan Orang Asli, serta sambutan Hari-hari Kebesaran Islam di Perkampungan Orang Asli.

Program-program sebegini diadakan bagi mendekatkan lagi masyarakat Orang Asli dengan para pendakwah seterusnya dapat merasai nikmat agama Islam itu sendiri. Ia juga adalah untuk membiasakan masyarakat Orang Asli Islam dengan hari-hari kebesaran Islam yang disambut oleh masyarakat Islam di seluruh dunia sesuai dengan tuntutan agama.

Jadual 3: Ringkasan Program Dakwah kepada Orang Asli bagi tahun 2017

BIL	PROGRAM	JUMLAH (RM)
1.	Program Dakwah dan Ziarah ke Perkampungan Orang Asli Negeri Kelantan Tahun 2017M	115,000.00
2.	Kursus Mingguan & Bulanan Fardu 'Ain Saudara Baru Orang Asli & Latihan Amali Solat Jumaat	982,407.50
3.	Perjumpaan Bulanan Guru Agama Orang Asli (GAOA), MAIK dan Bengkel Berkala Pengajian Al-Quran Teknik Al-Baghdadi	68,690.00
4.	Program Transformasi Pengajian Al-Quran Teknik Al-Baghdadi kepada Masyarakat Orang Asli Tahun 2017	6,710.00
5.	Program Ihya' Ramadan Di Perkampungan Orang Asli Negeri Kelantan bagi Tahun 1438H / 2017M	30,000.00
6.	Sumbangan Hari Raya kepada Keluarga Muslim Orang Asli Bagi Tahun 1438H / 2017M	438,865.80
7.	Perjumpaan Ketua Pegawai Agama, MAIK Bersama Penggerak Masyarakat Orang Asli (PMOA), JAKIM	1,040.00
8.	Majlis Mesra 'Idulfitri Tahun 1438H / 2017M di Perkampungan Orang Asli Negeri Kelantan & Majlis Penyerahan Pengurusan Kursus Fardu 'Ain Saudara Baru Orang Asli, Pos Tuel, Lojing kepada Pihak JAHEAIK	26,850.00
9.	Kursus Pemantapan Dakwah Guru Agama Orang Asli (GAOA), MAIK	44,572.40
10.	Program Ibadat Qurban Di Perkampungan Orang Asli bagi Tahun 1438H / 2017M	58,350.00
11.	Majlis Sambutan Ma'al Hijrah Bersama Orang Asli Tahun 1439H / 2017M	21,670.00
12.	Program Nikah Perdana Masyarakat Orang Asli Tahun 1438H / 2017M	35,710.00
13.	Program Khatan Perdana Masyarakat Orang Asli Tahun 1438H / 2017M	7,300.00
14.	Program Operasi Dakwah Bersepadu di Pos Orang Asli	16,540.00
15.	Program Misi Kembara Dakwah "Tautan Kasih Yek & Haq" di KOA Mendrod, Pos Brooke, Lojing	5,000.00
16.	Program Cakna Kesihatan di Perkampungan Orang Asli Pos Hendrop dan Pos Tuel, Lojing	18,160.00

BIL	PROGRAM	JUMLAH (RM)
17.	Program Ekspedisi Cakna Bersih, Sihat Masyarakat Orang Asli Pantai Timur 2017 di Pos Sungai Rual, Pos Kuala Koh, Pos Tohoi	5,000.00
18.	Penyediaan Barang-Barang Keperluan Bagi Pelajar Orang Asli Islam SMK Chiku 2, Gua Musang, Kelantan	3,838.00
19.	Program Komuniti oleh Pelajar-Pelajar IDIP di Perkampungan Orang Asli Pasir Linggi, Gua Musang, Kelantan Tahun 2017	3,000.00
20.	Bantuan Barang-barang Makanan Kepada GAOA, MAIK untuk Program Pengimaran Masjid / Surau Dan Kelas Fardu 'Ain Kepada Saudara Baru Orang Asli Tahun 2017	135,000.00
21.	Penyediaan Kain Kafan, Pengusung dan Tempat Mandi Jenazah untuk Masyarakat Orang Asli Negeri Kelantan	28,720.00
22.	Pembinaan Surau Pos Gob, Gua Musang	20,550.00
23.	Pembaikan Surau KOA Plug, Pos Tuel, Lojing	10,500.00
24.	Sumbangan Ihya' Ramadan Sempena Pelaksanaan Program <i>Gap Year</i> - Kesukarelawanan UNISZa Menongkah Puncak-Puncak: Pemerksaan Pendidikan Orang Asli Di Kelantan	5,000.00
24.	Sumbangan Ihya' Ramadan Sempena Pelaksanaan Program <i>Gap Year</i> - Kesukarelawanan UNISZa Menongkah Puncak-Puncak: Pemerksaan Pendidikan Orang Asli Di Kelantan	5,000.00
25.	Geran Penyelidikan dan Pembangunan Orang Asli Negeri Kelantan (3 penyelidikan)	50,000.00
26.	Program "Ukhuwwah Walk 2017" bagi Latihan Amali Dakwah (LAD) <i>Non-Muslim</i>	30,000.00
27.	Program "Rehlah Mahabbah 2017" bagi Latihan Amali Dakwah (LAD) <i>Muslim</i>	30,000.00
28.	Bantuan Keraian Memeluk Islam Saudara Baru Orang Asli	101,400
29.	Bantuan Bulanan Fakir Miskin Saudara Baru Orang Asli	592,000.00
30.	Bantuan Perkahwinan Orang Asli	8,600.00
31.	Bantuan Pengurusan Jenazah Orang Asli	1,600.00
Jumlah Keseluruhan		2,902,073.70

Sumber: Unit Dakwah, MAIK

Jumlah keseluruhan perbelanjaan Unit Dakwah kepada Orang Asli bagi tahun 2017 ialah sebanyak RM 2,902,073.70. Keseluruhan perbelanjaan ini adalah menggunakan peruntukan Wang Zakat di bawah asnaf Muallaf, Fi Sabilillah, dan Asnaf Fakir Miskin.

PENUTUP

MAIK kini berfungsi berlandaskan Enakmen MAIK Bilangan 4 Tahun 1994 sebagai badan induk kepada semua agensi dan institusi Islam yang wujud di dalam negeri Kelantan. Bermula dari sebuah badan yang otonomi, ia kini adalah sebuah badan berkanun. MAIK mempunyai visi untuk menjadi sebuah organisasi pengurusan wang zakat dan pengurusan harta baitulmal dan wakaf yang terunggul di Malaysia bermotokan “Islam Penyuluh Hidup” dan slogan “Bayar Zakat Harta Berkat”. MAIK telah melalui sejarah perjalanan yang jauh selama lebih seratus tahun bermula dari 1915 dan akan terus melangkah ke hadapan demi memartabatkan syiar Islam.

RUJUKAN

- Abdul Razak Mahmud. 2010. MAIK: Peranannya dalam Bidang Keagamaan, Persekolahan dan Penerbitan di Kelantan Sehingga 1990. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ahmad Nordin. 2018. Sejarah Unit Dakwah MAIK. Temu bual, 3 April.
- Buku Mesyuarat Unit Dakwah MAIK Bil.1. 2018. Kota Bharu, Kelantan. 30 Januari.
- Jamilah Mohd Zain & Engku Ahmad Zaki bin Engku Alwi. 2017. Aktiviti Dakwah JAKIM Terhadap Masyarakat Orang Asli: Pelaksanaan Dan Cabarannya. *Malaysian Journal for Islamic Studies* 1, 45–61.
- <http://www.jakoa.gov.my/orang-asli/program-jakoa/>
- MAIK. 1985. Penyata MAIK 1985.
- MAIK. 1987. Penyata MAIK 1987.
- MAIK. 2011. Laporan Tahunan MAIK 2010.
- Mohd Fadhli Ghani. 2010. Islam di Kelantan: Dari Al-Mutawakkil ‘Ala Allah ke Membangun Bersama Islam. Dlm. Mohd Fadhli Ghani (ed.). *Dua Dekad Kelantan Membangun Bersama Islam*, hlm.57-73. Kota Bharu: Pusat Kajian Strategik.

- Othman bin Hj.Ibrahim. 1994. Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan: Peranan dan Tanggungjawab. Kertas Kerja Muzakarah Pegawai-pegawai Hal Ehwal Agama Islam Negeri Kelantan. Kota Bharu, Kelantan, 6-8 Februari.
- Prof.Madya Dr.Abdul Ghafar Bin Don. 2014. Masyarakat Orang Asli Muslim Malaysia: Senario dan Realiti Kefahaman dan Penghayatan Islam. Seminar Antarabangsa Dakwah & Etnik.
- Razaleigh Muhamat, Abd Ghafar Don & Abu Dardaa Muhammad. 2012. Dakwah kepada Golongan Saudara Baru Orang Asli di Kelantan. Jurnal Al-Hikmah, 4, 87–105. Retrieved from <http://journalarticle.ukm.my/6759/1/21-40-3-PB.pdf>
- Ridhwan bin Abdul Rahman. 2016. Unit Dakwah Bahagian Agama Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan: Satu Analisa Perjawatan dari tahun 1915 – 2015. Pengasuh Bil.648: 15-23.
- Siti Farahida Fauzi. 2018. Operasi Unit Dakwah MAIK. Temu bual, 19 April.
- Zakaria Stapa. t.th. Pemerkasaan Akidah Ahli Sunnah Waljamaah di Kelantan. Dlm. Mahmood Zuhdi Hj Abd Majid, Abdul Razak Mahmud & Nik Safiah Karim (ed.). Puri Kencana: Kecemerlangan Satu Abad Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, hlm.207-277. Kota Bharu: Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Ke

*Yasmon Mohamed
Pusat Kesejahteraan Insan & Komuniti,
Fakulti Pengajian Islam,
Universiti Kebangsaan Malaysia.
Emel: yasmon@gmail.com